

Lærervejledning - Dramaturgi og filmanalyse

I dette undervisningsmateriale med udgangspunkt i filmen Rejsen til Utopia kan underviseren frit vælge aktiviteter til og fra, så det passer til deres klasse, fag og ønsker. Her kommer først en generel beskrivelse af undervisningsmaterialets indhold, derefter er der en beskrivelse af alle 15 aktiviteter med inspiration og forklaringer til læreren samt idéer til besvarelser og klassediskussioner.

Det er forudsat, at eleverne har basal viden om analysearbejde. Det er desuden en fordel, at de har lidt kendskab til dramaturgi, analysemodeller og dokumentarfilmgenren.

Aktiviteterne er forankret i Fælles Mål for 8.-10. klasse og gymnasiets læreplaner for dansk og mediefag.

Aktivitetsbeskrivelser

Obs. Det er en fordel at læse elevdelen før aktivitetsbeskrivelsen.

1 - Scener der har gjort indtryk

Mål: At få filmen til at være præsent hos eleverne og få dem til at tænke over, hvad der har gjort indtryk og hvorfor.

Kommentar: Introopgave, der er god til at starte en time med, og den er især brugbar, hvis det er noget tid siden, I har set filmen.

2 - Hjem-ude-hjem i Rejsen til Utopia

Mål: Eleverne skal lære om hjem-ude-hjem-modellen, hvis de ikke allerede kender den. Eleverne lærer at bruge analysemodellen, som er simpel, men som muligvis ikke er det åbenlyse valg til at analysere en dokumentarfilm med. Eleverne får indblik i Rejsen til Utopias opbygning, samt de får indblik i filmens vendepunkter.

Kommentar: Det kan være en svær opgave for nogle elever, især hvis de ikke har arbejdet meget med analysemodeller tidligere, så det kan være en god ide at give dem god tid til opgaven og vejledning undervejs. Gennemgå i klassen enten med håndsoprækning i plenum, eller udvælg en eller to grupper, som har løst opgaven godt, til at præsentere for resten af klassen.

Uddybning: Det sjove ved at arbejde med hjem-ude-hjem-modellen i forhold til Rejsen til Utopia er, at det ved første øjekast er ret simpelt. Først er de r i Norge, så er de i Danmark, og det er så svært, at de er lige ved at give op, for så i sidste ende at vælge at blive i Permatopia. Men der er flere løsningsmuligheder. Den mest oplagte er at tage udgangspunkt i den kontrakt, mennesket har til klimaet, og det er den, der bringer uorden i deres hjemlige idyl. Det er en interessant pointe, at i Rejsen til Utopia er det deres egen livsstil, der er med til at skabe kontraktbruddet, de lever ikke op til deres egne forventninger til at leve klimavenligt.

Det får dem til at rejse til Danmark, men Erlend kan ikke finde sig tilrette i det nye fællesskab og kaos. Derfor må han først overvinde sin egen indre modvilje, før han og familien kan finde sig til rette i det nye hjem.

Alternativer og variationer i tolkningen er den ægteskabelige kontrakt, kontrakten mellem forældre og børn (forældre skal sørge for deres børns sikkerhed), en kontrakt mellem generationer.

3 - Tre små historier

Mål: Eleverne skal lære at identificere strukturer uden at udfylde modellen og opdage, hvor normal hjem-ude-hjem strukturen er.

Kommentar: Aktiviteten kan bruges til elever, der er hurtigt færdige med den foregående aktivitet. Men der er også fin for alle i klassen at prøve kræfter med.

4 - Put jer selv på model

Mål: Eleverne skal lære at genkende hjem-ude-hjem strukturen i deres eget liv, og ved at arbejde med modellen fra en anden side får eleverne en abstrakt og udpræget forståelse af analysemodellen.

Kommentar: Sæt rammerne for opgaven: Hvor lang tid har eleverne til at lave den, og hvor lang skal den være?

5 - Berettermodellen

Mål: Eleverne lærer berettermodellen at kende, hvis de ikke kender den i forvejen. De lærer at benytte berettermodellen til at forstå den dramaturgiske opbygning af film. Eleverne lærer samtidig, at berettermodellen også passer på dokumentarfilm - selv på en, der kan virke udramatisk i hændelsesforløbet.

Kommentar: Det kan være en svær opgave for nogle elever, især hvis de ikke har arbejdet meget med analysemodeller tidligere, så det kan være en god ide at give dem god tid til opgaven og vejledning undervejs. Gennemgå i klassen enten med håndsoprækning i plenum, eller udvælg en eller to grupper, som har løst opgaven godt, til at præsentere for resten af klassen.

Eleverne kan have svært ved at huske helt præcist, hvad der kommer, hvornår. Derfor kan du vælge at give et resume baseret på besvarelsen nedenfor.

Uddybning: Det rigtige svar ligger mere eller mindre fast i denne opgave. Der er enkelte punkter, der kan diskuteres, men her er hvordan, vi mener, den bør udfyldes.

1. Anslag

Anslaget starter under opening credits og er samtalen mellem Erlend og Ingeborg i sengen om klimaet.

2. Præsentation

Cello-scenen er central i præsentationen, men også scenen, hvor Ingeborg og Aslaug hugger brænde, Erlend, der sidder ved træerne og spejder ud i horisonten, og børnene, der leger på gården - alt, der kommer inden titelskiltet.

3. Uddybning

Uddybningen er præsentationen af Permatopia og af Erlends mor og hendes forhold til børnebørnene. Erlends mor er med for at illustrere, det der mistes. Prisen for at handle 'rigtigt'. Det er også den videre præsentation af familien og dynamikken mellem Erlend og Ingeborg. Hvor vi får sat en fed streg under, at Ingeborg er den, der vil, og Erlend er den, der ikke vil.

4. Point of no return

Point of no return er da, de flytter fra gården til Danmark.

5. Konfliktoptrapning

Er de gentagne udsættelser af indflytningsdatoen til Permatopia, hvor familien indkvarterer sig i mere og mere umulige sommerhuse. Erlends stigende frustration og hjemve. Da de endelig flytter ind i Permatopia, og hele huset er ved at falde fra hinanden. Og da det viser sig, at det bliver meget dyrere at bo i Permatopia, samtidig med at det bliver klart, at det ikke er bygget specielt godt. Drømmen brister langsomt.

6. Klimaks

Ingeborg og Erlend kigger på nyt hus en ny drøm og Erlend ser ud til at vinde. Det er den falske slutning, som der ofte bliver lagt op til i film. Dette kan også betragtes som værende en del af konfliktoptrapningen.

Det store klimaks er Aslaugs køkkenbrandtale, der ikke blot overbeviser Ingeborg og Erlend om, at de bør blive i Permatopia, men som også direkte taler sig ind i en filmens udsigelse, at fællesskabets projekt og overlevelse er vigtigere end individets nykker.

7. Udtoning

Erlend taler til forsamlingen, og det bliver klart, at han har accepteret at blive i Permatopia. Resten af filmen er en slags etablering af den nye 'orden' i Permatopia.

6 - Hvad skal vi med analysemodeller?

Mål: At gøre eleverne bedre til at forstå, hvad de har lært, og hvorfor analysemodeller indgår i undervisningen.

Kommentar: Hvis der er tid, kan I samle op i klassen.

7 - Skriv en reflekterende artikel

Mål: Eleverne får øvelse i at skrive reflekterende artikler. Eleverne bliver også trænet i at bruge det, de lige har lært om analysemodeller til at fortolke en helt anden problemstilling, og de skal selv udvælge de oplysninger, de vil medtage i deres artikel.

Målet er, at de træner deres overblik og deres evne til at tænke abstrakt. Eleven bør også blive klar over, hvilken genre dokumentarfilm er.

Kommentar: Sæt opgavens rammer.

8 - Cello-scenen, skovhuggeren og sofamanden

Mål: Eleverne skal lære at reflektere over scenernes til tider metaforiske karakter, og hvilke persontræk, der kommer til udtryk i de valgte scener, og det, personerne har gang i, når de præsenteres i filmen.

Kommentar: Du kan vælge at lave en opfølgning i klassen efter gruppediskussionerne.

9 - Personkarakteristik

Mål: Eleverne øver sig i at lave personkarakteristikker og bliver opmærksomme på evt. forventninger til kønsroller.

Kommentar: Du kan vælge at diskutere på klasseniveau i stedet for aflevering af tekst.

10 - Coming-of-age

Mål: At eleverne får tænkt over, hvad de forbinder med at være barn og voksen. At de bruger de begreber, de selv er kommet op med til at analysere Aslaugs udvikling i filmen.

Kommentar: Vælg, hvem der skal fortælle, hvad de er nået frem til.

11 - Filmens voice-over

Mål: Eleverne skal analysere og blive bevidste om endnu et af grebene i Rejsen til Utopia, som her er voice-overen. Eleverne skal forstå, at billedsiden kan fungere metaforisk sammen med voice-overen.

Kommentar: Få nogle af eleverne til at fortælle, hvad de er nået frem til. Diskuter med hele klassen.

Uddybning: I analysen af voice-over og billede er der igen flere mulige tolkninger. Her de to mest oplagte i vores optik. Sønnen der leger i vandet, kan ses som kontrast til Erlends låste sind, der er stivnet i frygt for at leve. Billedsiden viser barnets frihed, mens voice-overen fortæller om de voksnes fængsel.

Den, vi hælder allermest til, er, at sønnen, hvis bevægelser er lidt stive, er halvt ude i vandet. Han prøver at dykke helt under, men det er for koldt - han kan ikke. Her bliver Erlends søn altså et billede på Erlends situation. Erlend er rejst med til Danmark, men han kan ikke gå all-in på projektet, han er fanget og lammet halvvejs ude i vandet, i limbo.

12 - Aslaug fortæller

Mål: Eleverne skal gøre sig klart, hvem Aslaug er for at lave opgaven, så de skal aktivt bruge deres karakteristik af Aslaug. De skal også bruge deres forståelse af voice-overens funktion. Eleverne skal desuden vise, at de forstår, hvad det vil sige at underholde.

Kommentar: Aktiviteten kan laves i timen eller som hjemmeopgave. Beslut, hvor lang tid eleverne har til opgaven, og om de skal aflevere den til dig, eller om de skal læse det, de har skrevet højt i klassen.

Filmøvelser

Hovedsageligt til mediefag, men kan også laves med smartphones i f.eks. dansk.

Hvis I ikke har faste filmgrupper, så inddel eleverne i grupper til filmøvelserne.

13 - Show, don't tell

Mål: Eleverne øver sig i at bruge billeder til at fortælle følelser og i at skabe metaforiske billeder. Det er ofte en del filmsproget, som kan være svært at tage fat på.

Kommentar: Du kan variere aktiviteten efter behov. Den kan laves som en fotoøvelse i stedet for en videoøvelse, og så kan den laves individuelt, frem for i grupper.

14 - Ladede billeder

Mål: Ligesom i øvelsen ovenfor er det et forsøg på at få eleverne til at arbejde med og udforske filmsprogets muligheder. Her er også mulighed for at tænke over, hvordan lys, vejr, farver og vinkel spiller ind på, hvordan billederne afkodes og hvilke følelser det kalder på hos dem, der ser det.

Kommentar: Øvelsen kan gentages efter kritik i klassen, i grupper eller fra dig.

15 - Anslag

Mål: Eleverne skal lære at finde et dramatisk anslag og få det frem på lærredet. Samtidig er opgaven bygget op om elevernes personlige oplevelser, som kan få dem væk fra at genskabe et Hollywood-anslag, og selv tænke mere kreativt over, hvad der egentlig udgør en interessevækkende, dramatisk hændelse.

Kommentar: Hvis I ikke har arbejdet med anslag før, kan det være en god ide at fortælle lidt, om hvad et anslag er, og vise eksempler, så eleverne har en chance for at gøre det godt. Her skal du sætte rammer for, hvor lang tid de har til aktiviteten. Du kan selvfølgelig vælge at se bort fra, at historien skal passe ind i hjem-ude-hjem-modellen, og at den skal være fra deres eget liv. Det giver dog ofte mere mening at arbejde med anslag ud fra en hel fortælling, i stedet for at bede eleverne finde på et anslag uden tilknytning til en hel fortælling.